

ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΟΥΣ

THE VIEWS OF ACADEMIC STAFF CONCERNING LIBRARIES AND LIBRARIANS

Εμμανουήλ Γαρουφάλλου

ΑΤΕΙ Θεσσαλονίκης,
Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης
garoufallou@yahoo.co.uk, mgarou@libd.teithe.gr

Περίληψη

Είναι αναμφισβήτητο γεγονός ότι τα τελευταία δέκα χρόνια οι ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες έχουν κάνει άλματα στην παροχή νέων υπηρεσιών και την ενδυνάμωση των ήδη παρεχομένων προς την ακαδημαϊκή κοινότητα. Είναι επίσης δεδομένο, ότι στο σύγχρονο περιβάλλον ενός ακαδημαϊκού ιδρύματος η διαχείριση της γνώσης και η υποστήριξη της έρευνας αναδεικνύονται ως πρωταρχικοί παράγοντες για την εξέλιξη αλλά και την επιβίωση των ιδρυμάτων.

Η ανακοίνωση αυτή θα παρουσιάσει τα αποτελέσματα μιας διαχρονικής μελέτης που ξεκίνησε το 1999 και συνεχίζεται έως σήμερα, όπου καταγράφει τις απόψεις του ακαδημαϊκού προσωπικού, των πληροφορικών και των διοικητικών υπαλλήλων σχετικά με τους βιβλιοθηκονόμους και τις βιβλιοθήκες. Στη μελέτη αυτή, για πρώτη φορά μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας, μέσω συνεντεύξεων, εκφράζουν την άποψή τους για τις εξελίξεις που συντελούνται στις βιβλιοθήκες των ιδρυμάτων τους. Καταγράφονται οι απόψεις τους για τους βιβλιοθηκονόμους, την προσφορά τους στα ακαδημαϊκά ιδρύματα, αλλά και πως βλέπουν τόσο την μελλοντική ανάπτυξη των βιβλιοθηκών όσο και του προσωπικού τους. Στην έρευνα συμμετείχαν είκοσι ένα άτομα από επτά ακαδημαϊκά ιδρύματα.

Η έρευνα αποτυπώνει τις εκ διαμέτρου αντίθετες απόψεις αρκετών συμμετεχόντων για το ρόλο της βιβλιοθήκης και των βιβλιοθηκονόμων στα ακαδημαϊκά ιδρύματα. Αυτές οι απόψεις, κάποιες φορές είναι αρνητικές ως προς το ρόλο της βιβλιοθήκης: «η καλύτερη βιβλιοθήκη είναι η δική σου βιβλιοθήκη», και ως προς το ρόλο του βιβλιοθηκονόμου: «είναι υπάλληλοι χωρίς νέες ιδέες». Τις περισσότερες φορές οι απόψεις είναι θετικές και εποικοδομητικές: «η βιβλιοθήκη είναι το ποτάμι, το αίμα που βοηθάει το πανεπιστήμιο να προχωρήσει μπροστά», και οι βιβλιοθηκονόμοι, όπως χαρακτηριστικά ειπώθηκε, «είναι το Α και το Ω των βιβλιοθηκών».

Τέλος, αυτές οι απόψεις και αντιλήψεις που καταγράφηκαν κατά τη διάρκεια της έρευνας, προσδιορίζουν τις αντικρουόμενες απόψεις, τα πιστεύω και τα «θέλω» του προσωπικού των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων σχετικά με τις βιβλιοθήκες και τους βιβλιοθηκονόμους.

Λέξεις Κλειδιά: Ρόλος των βιβλιοθηκών και των βιβλιοθηκονόμων στα ακαδημαϊκά ιδρύματα, Απόψεις του ακαδημαϊκού προσωπικού, Διοίκηση βιβλιοθηκών, Εκπαίδευση προσωπικού, Υπηρεσίες βιβλιοθηκών

Abstract

Undoubtedly the last ten years Greek academic libraries made considerable progress in the provision of new services as well as revamping old services that provided to the academic community. It is also a fact that in the new academic environment

knowledge management and supporting research are two vital tools in the development and continuation of academic institutions.

This paper presents the results of an ongoing research, which started back in 1999 and continues till now, that reports the views and attitudes of the academic staff, computer scientists and administrative staff on various issues concerning libraries and librarians. In this research, for the first time members of the academic community, via interviews, express their views about the developments occurred in libraries, their opinions about librarians and the future development regarding libraries and their staff. Twenty one interviewees from seven academic institutions participated in the research.

The research reports the controversial views concerning the role of the library and librarians in academic institutions. Some views are negative towards libraries and librarians like “the best library is your own library” and “librarians are employees without new ideas”. Nevertheless, most academic staff had positive and constructive views such as “the library is the river, *the blood stream* that helps the university to move forward”; thus they stated positive views concerning the role of librarians on institutions like “librarians are the A to Z of the library”.

Finally, these views and perspectives determine the conflicted views, attitudes and beliefs that exist amongst institutional staff concerning the role of the library and librarians.

Keywords: Role of the library and librarians in academic institutions, Views of academic staff, Library management, Staff training, Library services

Σκοπός και Στόχοι

Σκοπός της μελέτης είναι να ερευνηθεί αν οι αλλαγές που έχουν συντελεστεί στις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες τα τελευταία δέκα χρόνια έχουν επηρεάσει τα ιδρύματα και τις κοινωνίες τους.

Στόχοι της έρευνας είναι:

- Να αποτυπώσει τις απόψεις του προσωπικού των ιδρυμάτων για τη βιβλιοθήκη και τη σχέση της με το ίδρυμα.
- Να εξετάσει εάν η τεχνολογική ανάπτυξη που έχει συντελεστεί στις βιβλιοθήκες, έχει επηρεάσει τόσο το ρόλο της βιβλιοθήκης στην ακαδημαϊκή κοινότητα όσο και το ρόλο των βιβλιοθηκονόμων.
- Να αξιολογήσει την σημασία που δίνεται στο ρόλο της βιβλιοθήκης και των βιβλιοθηκονόμων στην ακαδημαϊκή κοινότητα.

Μεθοδολογία

Η επιτυχής ολοκλήρωση της μελέτης αυτής βασίστηκε σε ποιοτικές μεθόδους έρευνας. Η ποιοτική έρευνα, μεταξύ άλλων, έχει ως στόχους να αναζητήσει και να εξερευνήσει τις απόψεις των συμμετεχόντων, να ερευνηθεί συμπεριφορές, ιδέες, προκαταλήψεις, να αναλύσει σε βάθος φαινόμενα, καθημερινές συμπεριφορές και τάσεις. [Gorman and Clayton 1997; Patton 1990; Glazier and Powell 1992]. Η συνέντευξη, ως εργαλείο της ποιοτικής έρευνας, είναι ένα από τα πιο χρήσιμα, αξιόπιστα και πιο διαδεδομένα εργαλεία [Busha and Harter 1980]. Για τις ανάγκες αυτής της μελέτης χρησιμοποιήθηκε μια ημιδομημένη, ανεπίσημη και σε βάθος συνέντευξη. Μία λίστα με ερωτήσεις είχαν προετοιμαστεί από τον ερευνητή, και ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε στη θεματολογία και τις ενότητες που θα κάλυπταν οι ερωτήσεις με σκοπό να πετύχει το βασικό της σκοπό η έρευνα. Για να επιτευχθεί η

αξιοπιστία της έρευνας μια σειρά από μέτρα ελήφθησαν όπως οι συμμετέχοντες έπρεπε να έχουν άνεση χρόνου για τη συνέντευξη. Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων κρατήθηκαν σημειώσεις, καταγράφονταν γεγονότα, και σημειώνονταν σχόλια και παρατηρήσεις. Επίσης η συνέντευξη μαγνητοφωνούνταν για να αποδοθούν με ακρίβεια οι απόψεις των συμμετεχόντων. [Kirk and Miller 1986; Losee and Worley 1993]:

Ο ερευνητής προσπάθησε να μειώσει παράγοντες όπως απειρία, νευρικότητα, κούραση ή υπερβολική επιθυμία για θετικά ή αρνητικά σχόλια/αποτελέσματα που θα μπορούσαν να επηρεάσουν την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων. Επίσης ο ερευνητής κατ' επανάληψη έλεγξε τα εργαλεία έρευνας με σκοπό να είναι αξιόπιστα και να αποδώσουν το μέγιστο στη συγκεκριμένη μελέτη. Αυτό μας δίδει τη δυνατότητα να εξάγουμε γενικά συμπεράσματα για το σύνολο του πληθυσμού. [Powell 1997].

Για την επιλογή των ιδρυμάτων και βιβλιοθηκών ορίστηκαν ποιοτικά κριτήρια που ανέδειξαν προηγούμενες έρευνες. Τα κριτήρια αυτά έδειξαν την ανάπτυξη των βιβλιοθηκών αυτών σε σχέση με τις άλλες, τόσο στην εφαρμογή των νέων τεχνολογιών όσο και στην καινοτόμα εφαρμογή υπηρεσιών, την εκπαίδευση του προσωπικού, την παρουσία της βιβλιοθήκης μέσα από δράσεις στην πανεπιστημιακή κοινότητα, κ.λπ. Σε αυτό το κείμενο παρουσιάζονται οι απόψεις μόνο δεκατριών ακαδημαϊκών (από τους οποίους πέντε είναι καθηγητές πληροφορικής που προέρχονται από διαφορετικά τμήματα) από δεκατέσσερα ιδρύματα (δέκα ΑΕΙ και 4 ΤΕΙ). Η επιλογή τους έγινε με τη μέθοδο της «απλής τυχαίας επιλογής». Οι συνεντεύξεις αναλύθηκαν με το λογισμικό Atlas/ti [ATLAS.ti; Atlas.ti 2007; Muhr 1997] που είναι ένα έξυπνο λογισμικό διαχείρισης δεδομένων έρευνας και παρέχει τη δυνατότητα ανάλυσης κειμένου, γραφικών και ήχου. Τέλος, να τονιστεί ότι όλες οι αναφορές οι οποίες παρουσιάζονται είναι αυτούσιες χωρίς την παραμικρή επεξεργασία του προφορικού λόγου των συμμετεχόντων σε γραπτό.

Ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας

Σε αυτό το σημείο θα παρουσιαστούν οι απόψεις των ακαδημαϊκών πάνω σε πέντε βασικές θεματικές ενότητες. Σε κάθε θεματική ενότητα θα παρουσιαστούν τόσο θετικές όσο και αρνητικές απόψεις, με κάποιες γενικές παρατηρήσεις στην αρχή της κάθε ενότητας. Να σημειωθεί ότι στο σύντομο αυτό κείμενο δεν μπορούν να αναπτυχθούν επαρκώς και να παρουσιαστούν οι συνεντεύξεις, κάποιες από τις οποίες ξεπερνούν τις τριάντα σελίδες κειμένου, αλλά θα γίνει προσπάθεια να παρουσιαστούν χαρακτηριστικά κομμάτια των απόψεων των συμμετεχόντων στην έρευνα.

Γνώμες των ακαδημαϊκών σχετικά με τη βιβλιοθήκη τους

Στην ενότητα αυτή είχαμε την συγκέντρωση τόσο θετικών όσο και αρνητικών σχολίων. Δύο ακαδημαϊκοί σχολίασαν μόνο θετικά τη βιβλιοθήκη τους, η πλειονότητα έκανε τόσο θετικά όσο και αρνητικά σχόλια και ελάχιστοι σχολίασαν μόνο αρνητικά.

Τα θετικά σχόλια των ακαδημαϊκών βασίστηκαν κυρίως στην πρόοδο που έκανε η βιβλιοθήκη τα τελευταία χρόνια με την ανάπτυξη των ηλεκτρονικών πηγών πληροφόρησης, τη δημιουργία νέων υπηρεσιών, τη στελέχωση με επαγγελματίες βιβλιοθηκονόμους και την παρουσία τους στο ίδρυμα. «Είναι πολύ καλά οργανωμένη», «ακολουθεί τα διεθνή standards», «παρέχει υψηλού επιπέδου υπηρεσίες», «ανανεώνει τις υπηρεσίες της», είναι κάποια από τα θετικά σχόλια που επαναλαμβάνονταν από τους συμμετέχοντες. Άλλοι εστίασαν στα νέα κτίρια, στον

αυτοματισμό και τις ηλεκτρονικές υπηρεσίες και ιδιαίτερα στη χρήση βάσεων δεδομένων και περιοδικών. Να σημειωθεί ότι στις πρώτες συνεντεύξεις το 1999 τα θετικά σχόλια εστίαζαν περισσότερο σε θέματα καλής οργάνωσης και αναγέννησης της βιβλιοθήκης ενώ σήμερα εστιάζουν στις υπηρεσίες, κυρίως τις εξ αποστάσεως, στον δικτυακό τόπο της βιβλιοθήκης και σε καινοτόμες ενέργειες όπως τα ιδρυματικά αποθετήρια, τις ψηφιακές υπηρεσίες και τα προγράμματα ασύγχρονης εκπαίδευσης. Όπου υπήρχε σύγκριση περιφερειακών βιβλιοθηκών ή σπουδαστηρίων με κεντρικές βιβλιοθήκες, οι ακαδημαϊκοί θεωρούν ότι οι περιφερειακές βιβλιοθήκες επιτελούν πιο σημαντικό έργο. Επίσης, για αρκετούς ακαδημαϊκούς οι καλές παραδοσιακές υπηρεσίες εξακολουθούν να είναι σημαντικές και αναντικατάστατες. Θέματα αύξησης της συλλογής βιβλίων έθιζαν αρκετοί συμμετέχοντες λέγοντας ότι «είναι κάτι το οποίο το απαιτούσε για χρόνια η ακαδημαϊκή κοινότητα... και τώρα σιγά-σιγά γίνεται πραγματικότητα» [A8].

Παρακάτω αναφέρονται δύο χαρακτηριστικά σχόλια από ακαδημαϊκούς:

«Η βιβλιοθήκη είναι πολύ καλά οργανωμένη... στεγάζεται σε ένα νέο μοντέρνο κτίριο με σύγχρονο design, ... Παρέχει πρόσβαση σε ηλεκτρονικές πηγές και υπηρεσίες... το επίπεδο των υπηρεσιών έχει ανέβει πολύ και η βιβλιοθήκη έχει γίνει ένας ζωντανός οργανισμός όπου αναπτύσσεται και προσαρμόζεται σε κάθε νέα κατάσταση...» Ο ίδιος σε νεότερη του συνέντευξη αναφέρθηκε στην προσαρμοστικότητα της βιβλιοθήκης και στην ταχύτητα ανάπτυξής της που «ξεπερνά και αυτή του ίδιου του ιδρύματος που είναι υδροκέφαλο, με δεινοσαυρικές δομές και απαρχαιωμένες διοικητικές τακτικές» A4.

«Είμαι τυχερός... που το ίδρυμα μου έχει ένα νέο κτίριο βιβλιοθήκης, ... αυτό είναι πολύ θελκτικό και εμπνέει τους χρήστες να την επισκεφτούν και να μελετήσουν σε αυτή, ... όμως δεν έχει καλά οργανωμένες ηλεκτρονικές πηγές πληροφόρησης». Στην τελευταία του συνέντευξη αναρωτήθηκε «...ενώ η βιβλιοθήκη κάνει φιλότιμες προσπάθειες, γιατί δεν τις ακολουθεί και στον δικτυακό της τόπο; Γιατί τον εγκαταλείπει για μεγάλα χρονικά διαστήματα; νομίζω ότι αυτό δίνει την εντύπωση ότι από την μια δημιουργούμε για μια μερίδα χρηστών νέες υπηρεσίες και από την άλλη εγκαταλείπουμε για κάποιους άλλους, π.χ. τους απομακρυσμένους χρήστες, κάποιες άλλες. Αυτό δεν είναι ένα πρόβλημα αξιοπιστίας;» A6.

Κάποιοι ακαδημαϊκοί πιστεύουν ότι οι νέες τεχνολογίες και οι ηλεκτρονικές πηγές πληροφόρησης παίζανε έναν καθοριστικό ρόλο στη μετάλλαξη των βιβλιοθηκών και αναγνώρισαν ότι «αυτή η ανάπτυξη συντελέστηκε τα τελευταία χρόνια, ... και ώθησε τη βιβλιοθήκη να πετύχει πράγματα που τα θεωρούσαν αδύνατα όχι μόνο γι' αυτήν αλλά και για άλλες υπηρεσίες του ιδρύματος μας. Κατά κάποιον τρόπο μας έδειξαν ότι τα αδύνατα γίνονται δυνατά αν θέλουμε» [CS2].

Για αρκετούς που έχουν άμεση σχέση με την πληροφορική συνδέουν την ανάπτυξη των βιβλιοθηκών με τις νέες τεχνολογίες, δίνοντας λιγότερη έμφαση σε άλλες θετικές εξελίξεις που έγιναν στη βιβλιοθήκη. Επίσης, κάποιοι πληροφορικοί πιστεύουν ότι συνέβαλαν σε αυτήν τη θετική εξέλιξη. Για παράδειγμα ο πληροφορικός CS3 αναφέρει ότι «οι πληροφορικοί συνέβαλαν στην ανάπτυξη (των βιβλιοθηκών), να εξελιχθούν οι υπηρεσίες...» ενώ προσθέτει σε άλλο σημείο ότι χωρίς τη βοήθεια τους δεν θα μπορούσαν να γίνουν όλα αυτά.

Αρκετά από τα αρνητικά σχόλια των συμμετεχόντων αφορούσαν τις υπηρεσίες, τη δράση των βιβλιοθηκών, τη συλλογή και τον τρόπο που συμμετέχουν στην

εκπαιδευτική διαδικασία. Σχόλια όπως «δεν είναι καλά οργανωμένη», «δεν παρέχει βασικές υπηρεσίες», «δεν μπορείς ούτε να βγάλεις ένα βιβλίο έξω» (από τη βιβλιοθήκη), «σε πολλές θεματικές κατηγορίες η βιβλιοθήκη δεν έχει υλικό» δίνουν το στίγμα των αρνητικών σχολίων από τους συμμετέχοντες. Για τον ακαδημαϊκό Α3 αρνητικό είναι που οι βιβλιοθήκες «δεν είναι ανοικτές το σαββατοκύριακο, ... και τα απογεύματα δεν υπάρχουν πολλοί βιβλιοθηκονόμοι διότι προτιμούν να εργάζονται τα πρωινά, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει καλή υποστήριξη των χρηστών».

Οι ακαδημαϊκοί αναφέρθηκαν σε μια σειρά από προβλήματα όπως «οι κεντρικές βιβλιοθήκες αντιδρούν αργά στην αντιμετώπιση προβλημάτων», «οι επιλογές τους στην ανάπτυξη και διαχείριση υπηρεσιών, πόρων και προσωπικού χαρακτηρίζεται από λάθος αποφάσεις», επίσης κάποιοι εξέφρασαν την άποψη ότι κάποιες βιβλιοθήκες πιστεύουν ότι «είναι περισσότερο χώροι αποθήκευσης» και «διαχείρισης έντυπου υλικού παρά διαχείρισης γνώσης».

Αξίζει να σημειωθεί ότι κάποιοι αναγνώρισαν την θετική προσπάθεια που κάνουν οι βιβλιοθήκες για να αλλάξουν το προφίλ τους, αλλά συναντούν δυσκολίες «τόσο μέσα στο ίδρυμα, όσο και από τους παλιούς βιβλιοθηκονόμους». Σχόλια όπως «υπάρχει ένας Η/Υ για κάθε 1500 χρήστες», ή «για κάθε 5000 φοιτητές», «για μεγάλα χρονικά διαστήματα δεν υπάρχει πρόσβαση στο δίκτυο», «η ιστοσελίδα δεν ανανεώνεται», «οι προθήκες των νέων βιβλίων μένουν έως το τέλος του ακαδημαϊκού έτους», «έχουν εγκαταλειφθεί οι παραδοσιακές υπηρεσίες», «οι θέσεις των χρηστών είναι μειωμένες» ή «ανύπαρκτες», «δεν παρέχουν ικανοποιητικές υπηρεσίες στο πληροφοριακό γραφείο», «οι εκπαιδευτική διαδικασία δεν βοηθάει στη χρήση της βιβλιοθήκης αλλά και η βιβλιοθήκη δε βοηθάει να αλλάξει αυτή η κατάσταση», επαναλαμβάνονται συχνά από τους συμμετέχοντες. Ο CS3 αναφέρει ότι στην αρχή της χρηματοδότησης από την ΕΕ «αρκετοί εκπαιδευτικοί θεωρούσαν τη βιβλιοθήκη ως χώρο αποθήκευσης, και αρκετοί φοιτητές μόνο ως ένα ήσυχο μέρος που πρόσφερε λίγα τραπέζια ανάγνωσης... τώρα η βιβλιοθήκη αναπτύσσεται ραγδαία ... αλλά η βιβλιοθήκη χρειάζεται χρόνο για να αφομοιώσει την τεχνολογία και τις αλλαγές που συντελέστηκαν στις υπηρεσίες της».

Ο Α6 αναφέρει ότι «οι ηλεκτρονικές πηγές πληροφόρησης δεν απαιτούνται από τους χρήστες, από τους οποίους –και κάποιοι ακαδημαϊκοί- δεν γνωρίζουν τι αυτές προσφέρουν ή πώς να τις χρησιμοποιήσουν... η ιδέα ότι χρησιμοποιώ ΗΠΠ για να ανακτήσω πληροφορίες δεν έχει ωριμάσει ακόμα... αν ποτέ δεν είχες κάτι ποτέ δεν θα ξέρεις τι χάνεις». Ο ίδιος σε δεύτερη του συνέντευξη αναφέρει ότι «οι βιβλιοθήκες μας χάσανε την ευκαιρία να δείξουν τι μπορούν να κάνουν με τις ΗΠΠ και τις ηλεκτρονικές υπηρεσίες. Δυστυχώς το Google παίζει το ρόλο αυτό αντί για τη βιβλιοθήκη»

Τέλος ένας ακαδημαϊκός [Α1] εξέφρασε την παρακάτω αρνητική άποψη για τη βιβλιοθήκη του ιδρύματος του, δηλώνοντας απογοητευμένος «η βιβλιοθήκη δεν είναι πολύ καλή. Έχει προβλήματα συλλογής σε πολλές θεματικές ενότητες και δεν μπορεί να υποστηρίξει ικανοποιητικά το εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Τα προβλήματα στις ΗΠΠ και τις νέες τεχνολογίες σου δίνουν την εντύπωση ότι αυτή είναι μια παλιά, κουρασμένη και ξεχασμένη βιβλιοθήκη. Δεν μπορεί να σε εμπνεύσει ή να σε ωθήσει να δουλέψεις εκεί». Σε νεότερη συνέντευξη, και αφού θέσαμε το ίδιο ζήτημα και αναφέραμε τις προηγούμενες τοποθετήσεις αναφέρθηκε ότι «νομίζω ότι δεν άλλαξαν πολλά πράγματα, βιβλία και υλικό πλέον έχουμε, αλλά οι νοοτροπίες παραμένουν οι ίδιες. Φυσικά, σήμερα γνωρίζω ότι ένας «κούκος βιβλιοθηκονόμος» δεν φέρνει την άνοιξη, και αν αυτός ο κούκος είναι στο ίδρυμα μου, τότε... ούτε στρατιά από κούκους δεν μας σώζουν! Θέλω να πω ότι η ανάπτυξη είναι μια συμμετοχική

διαδικασία και πρέπει να βοηθήσουν όλοι, και οι ακαδημαϊκοί που συμπεριφέροντε, αρκετοί, ως δημόσιοι υπάλληλοι. Νομίζω ότι οι βιβλιοθηκονόμοι κάνουν φιλότιμες προσπάθειες!»

Η σχέση του Ιδρύματος με τις Βιβλιοθήκες

Οι συνεντεύξεις έδειξαν ότι υπάρχουν αντικρουόμενες απόψεις μεταξύ των ακαδημαϊκών για τη σχέση του Ιδρύματος τους με τη Βιβλιοθήκη. Αυτές οι εκ διαμέτρου αντίθετες απόψεις και διαφωνίες συγκλίνουν σε έναν κοινό παρανομαστή: η πλειονότητα πιστεύει ότι την κύρια ευθύνη, για τη δημιουργία των προβλημάτων, τη μη σωστή συνεργασία, την εγκατάλειψη της βιβλιοθήκης στην τύχη της, την «επιθετική» και «αρνητική» συμπεριφορά προς τη βιβλιοθήκη, κ.λπ. την έχει το ίδρυμα. Επίσης, οι περισσότεροι αναγνωρίζουν ότι η σχέση μεταξύ ιδρύματος και βιβλιοθήκης είναι καλύτερη σήμερα απ' ότι παλαιότερα και ότι αυτή η σχέση βελτιώνεται χρόνο με το χρόνο.

Σχόλια που αναφέρονται συχνά είναι ότι «το ίδρυμα υποστηρίζει τη βιβλιοθήκη ηθικά και οικονομικά», «έχουν μια εποικοδομητική σχέση», «το ίδρυμα γνωρίζει τα προβλήματα της βιβλιοθήκης ...» και «έχουν αρμονικές σχέσεις».

Παρακάτω παρουσιάζονται κάποια αποσπάσματα από συνεντεύξεις πάνω στο θέμα:

«Αν υπάρχουν προβλήματα, αυτά υπάρχουν μόνο από την πλευρά της βιβλιοθήκης διότι δεν μπορεί να ανταποκριθεί με τις απαιτήσεις ενός μοντέρνου ιδρύματος... πολλές φορές η βιβλιοθήκη δεν καταφέρνει να πετύχει τους στόχους του ιδρύματος» A1.

«Παρότι η κεντρική βιβλιοθήκη έχει καλές και στενές σχέσεις με το ίδρυμα και την επιτροπή της βιβλιοθήκης, συναντά πολλά προβλήματα όπως αδυναμία λήψεως αποφάσεων, γραφειοκρατία και αδυναμία στρατηγικού σχεδιασμού. Το πανεπιστήμιο δεν είναι διατεθειμένο να πάρει πρωτοβουλίες για να λύσει αυτά τα προβλήματα. Επίσης, το γεγονός ότι η βιβλιοθήκη –ακόμα απασχολεί σε θέσεις κλειδιά μη εξειδικευμένο προσωπικό – (δήλωση από νεότερη συνέντευξη) επηρεάζει τη διαδικασία της ανάπτυξης της για να οδηγηθεί στη νέα χλιετία» A2. «Είναι πρώτη προτεραιότητα η βιβλιοθήκη για το ίδρυμα με σκοπό στο τέλος του ΕΠΕΑΕΚ να έχει μεταμορφωθεί και αναπτυχθεί σε μια μοντέρνα και καλά οργανωμένη βιβλιοθήκη» A5.

«Η βιβλιοθήκη και το ίδρυμα ενώνουν τις δυνάμεις τους με σκοπό να παρέχουν τις καλύτερες δυνατές υπηρεσίες στους χρήστες. Εργάζονται στενά –όπως ποτέ άλλοτε- και έχουν κατανόηση ο ένας φορέας για τον άλλο... φυσικά, πριν το ΕΠΕΑΕΚ η βιβλιοθήκη ήταν αποκομμένη (και σε καραντίνα) από το ίδρυμα. Όλα τα χρόνια οι ακαδημαϊκοί, οι επιτροπές, τα συμβούλια και οι πρυτανικές αρχές δεν θέλανε να αναμειχθούν με τη βιβλιοθήκη διότι είχε πολλά χρόνια και άλυτα προβλήματα. – πρέπει να δεις τι γίνεται τώρα με τη βιβλιοθήκη, νομίζω ότι ούτε εσείς το αντιλαμβάνεστε [οι βιβλιοθηκονόμοι]. Έχει στηθεί ένας χορός γύρω από αυτή και όλοι μαλώνουν για το ποιος θα πάρει μέρος! Βλέπεις είναι τα χρήματα, η συμμετοχή στο ΕΠΕΑΕΚ και τα υπουργεία, ...(μου ζητάει να κλείσω το κασετόφωνο για να συνεχίσει)... και ότι άλλο αυτό σημαίνει... είναι κρίμα που η βιβλιοθήκη δεν το αξιοποιεί αυτό στο maximum. Βλέπεις πως αλλάζουν οι καιροί; ...(τελευταία συνέντευξη) A3.

«Το ίδρυμα παρακολουθεί τη βιβλιοθήκη. Η βιβλιοθήκη τα τελευταία χρόνια έγινε ένα σημαντικό στοιχείο της πολιτικής του ιδρύματος επειδή παρέχει σημαντικές υπηρεσίες στο ίδρυμα ...και επειδή θα παίζει ένα σημαντικό ρόλο στη μελλοντική ανάπτυξη του ιδρύματος» [A4].

«Τώρα το ίδρυμα υποστηρίζει τη βιβλιοθήκη... και προσπαθεί να δημιουργήσει μια νέα φιλοσοφία γύρω από τη χρήση της ως χώρος γνώσης και έρευνας... η βιβλιοθήκη ακολουθεί αυτό που το πανεπιστήμιο θέλει και προσπαθεί να απαιτήσει περισσότερα. Η βιβλιοθήκη προσπαθεί να εκμεταλλευτεί αυτή την ευκαιρία, αυτή την θετική στάση που το ίδρυμα και οι επιτροπές έχουν για τη βιβλιοθήκη. Πιστεύω ότι το ίδρυμα «εκμεταλλεύεται» τη βιβλιοθήκη διότι συμμετέχει στο ΕΠΕΑΕΚ –και σήμερα προσφέρει ένα μεγάλο κονδύλι-... το ίδρυμα παίρνει την ευκαιρία να ελέγχει τη χρηματοδότηση, να επενδύει τα χρήματα σύμφωνα με τις επιθυμίες του και σχεδιάζει χωρίς να ρωτά τη βιβλιοθήκη... στο τέλος το ίδρυμα θα παρουσιαστεί ως ο «Σωτήρας» της βιβλιοθήκης. –αυτό που με ξάφνιασε από την προηγούμενη συνέντευξη έως σήμερα είναι ότι η βιβλιοθήκη μπόρεσε να κρατήσει τις ισορροπίες. Δεν το περίμενα. Και νομίζω ότι είχα δίκαιο ότι το ίδρυμα εκμεταλλεύεται τη βιβλιοθήκη (εσωτερική πίεση, προσλήψεις, διαχείριση χρημάτων, προμήθειες, κ.λπ. αλλά είχα άδικο που πίστευα ότι οι βιβλιοθηκονόμοι θα έπεφταν αναίμακτα! Νομίζω διαχειριστήκαν το όλο θέμα με ωριμότητα και εξυπνάδα και μπορώ να πω ότι σε βάθος χρόνου η βιβλιοθήκη θα είναι η κερδισμένη. Αν σε μια τέτοια υπόθεση υπάρχουν κερδισμένοι και χαμένοι!» CS1.

Ο ρόλος της Βιβλιοθήκης στο Ίδρυμα

Οι περισσότεροι συμμετέχοντες εξέφρασαν θετικά και εποικοδομητικά σχόλια για το ρόλο της βιβλιοθήκης στο ίδρυμα τους. Πιστεύουν ότι η βιβλιοθήκη σήμερα έχει ένα σημαντικό ρόλο στο ίδρυμα απ' ότι είχε πριν από λίγα χρόνια, η διοίκηση, η ακαδημαϊκή κοινότητα, οι φοιτητές εμπιστεύονται και «επενδύουν» στη βιβλιοθήκη (πόρους, στην αλλαγή δομών, νοοτροπίας, χρόνου, κ.λπ.) και τη θεωρούν «σύμμαχο» και «έμπιστο συνεργάτη» και «συμπαραστάτη» σε κάθε τους εκπαιδευτικό, ερευνητικό και αναπτυξιακό βήμα που κάνουν.

Παρακάτω παρουσιάζονται κάποια χαρακτηριστικά αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις:

«Ίδρύματα και βιβλιοθήκες δεν είναι δύο διαφορετικά όργανα μέσα στο ίδιο σώμα. Το αντίθετο μάλιστα, θα έπρεπε να δημιουργήσουν δυνατούς διάυλους επικοινωνίας, διότι η βιβλιοθήκη είναι το ποτάμι... το αίμα που βοηθάει το πανεπιστήμιο να προχωρήσει μπροστά» [A2].

«Κάποιοι ακαδημαϊκοί πιστεύουν ότι η βιβλιοθήκη είναι ένα συνεχόμενο οικονομικό πρόβλημα για το ίδρυμα. Δεν μπορούν να δουν τα οφέλη από την αυριανή ανάπτυξή της, αλλά περιορίζουν το όραμα τους στο σημερινό κόστος (που δεν το καλύπτει και το ίδιο το ίδρυμα!). Κάποιοι πιστεύουν ότι η καλύτερη βιβλιοθήκη είναι η δική σου βιβλιοθήκη... -μάχονται να κρατήσουν τις βιβλιοθήκες περιορισμένες, χωρίς εκπαιδευτικό ρόλο, ίσως από φόβο μήπως περιοριστεί ο δικός τους; Μπορείς να φανταστείς πόσο δύσκολο είναι να αλλάξεις σε μια νύχτα κάτι που συμβαίνει από την ίδρυση του ιδρύματος. Αλλά το νερό μπήκε στο αυλάκι και δεν ξαναγυρίζει!» [A2].

Ο ρόλος του Βιβλιοθηκονόμου στην Ακαδημαϊκή Κοινότητα

Η άποψη των ακαδημαϊκών για τους βιβλιοθηκονόμους είναι είτε υπερενθουσιώδης περιγράφοντας τους ως «μαχητές», «ως την ομάδα ενίσχυσης ή την ομάδα στρατηγικού σχεδιασμού στο στρατό», ή ως «το πνεύμα» και το «σώμα» της βιβλιοθήκης. Από την άλλη, χαρακτηρίστηκαν ως «μη επαγγελματίες», «κακοί δημόσιοι υπάλληλοι» και «όχι ικανούς να συμμετέχουν σε δράσεις του ιδρύματος», «χωρίς ιδέες» και «συντηρητικοί». Πιο θετικές απόψεις εξέφρασαν οι πληροφορικοί διότι αντιλαμβάνονται το σύγχρονο ρόλο του βιβλιοθηκονόμου σε ένα «τεχνολογικό περιβάλλον εργασίας». Απόψεις όπως οι βιβλιοθηκονόμοι είναι «το Α και το Ω της

βιβλιοθήκης», «είναι σα μηχανή αυτοκινήτου», «ενεργητικοί», «έχουν κίνητρα» και είναι «εφευρετικοί» αποδίδουν τις απόψεις των ακαδημαϊκών που έχουν στενή σχέση με τις νέες τεχνολογίες.

Παρακάτω παρουσιάζονται κάποιες απόψεις:

«Είναι η δύναμη που άλλαξε τη βιβλιοθήκη έως τώρα. Εργάζονται σκληρά και είναι ευφυείς. (αναγνωρίζει όμως ότι) ...οι περισσότεροι ακαδημαϊκοί δεν αναγνωρίζουν τους βιβλιοθηκονόμους. Ίσως διότι είναι περισσότερο τεχνοκράτες από ότι λόγιοι ή φιλόλογοι που έχουν γενικότερες γνώσεις... (αναγνωρίζει όμως ότι σε αρκετές περιπτώσεις φταίνε οι βιβλιοθηκονόμοι διότι)... με τη συμπεριφορά τους πιστεύουν ότι γνωρίζουν τα πάντα επειδή παρακολούθησαν μερικά σεμινάρια. Πιστεύουν ότι πρέπει οι ακαδημαϊκοί να τους συμπεριφέροντε ως ίσο προς ίσο. Έχω να τους πω ότι αν θέλουν να είναι ίσοι συνεργάτες στην εκπαιδευτική διαδικασία... χρειάζεται προσπάθεια, αυταπάρνηση, σκληρή δουλειά, καλή εκπαίδευση, ... δεξιότητες, να είναι φιλικοί (και όχι απομακρυσμένοι και αποκομμένοι) και ευγενικοί με καλές επικοινωνιακές αρετές... (να παίρνουν ρίσκα και να βλέπουν μπροστά) ...και να μην κρύβονται πίσω από τα βιβλία...» A5.

«Είναι μέρος της κοινότητας μας... έχουν καθιερωθεί στο ίδρυμα (ως επιστήμονες και σημαντικό γρανάτζι της εκπαιδευτικής διαδικασίας... έδειξαν στους ακαδημαϊκούς ότι είναι επιστήμονες – επαγγελματίες και όχι εργάτες, ... πιστεύω ότι οι βιβλιοθηκονόμοι είναι «ως την ομάδα ενίσχυσης ή την ομάδα στρατηγικού σχεδιασμού στο στρατό». Παρότι δεν παίρνουν μέρος στη μάχη, χωρίς τη βοήθεια και τη συνδρομή τους στους στρατιώτες [φοιτητές] και στους διοικητές [ακαδημαϊκό προσωπικό] δε θα επιζούσαν ή θα κέρδιζαν τον πόλεμο. Παρέχουν πολύτιμες, τεκμηριωμένες πληροφορίες, στηρίζουν την κοινότητα στην έρευνα, παρέχουν πρόσβαση σε ηλεκτρονικές υπηρεσίες και υλικό, (αναπτύσσουν καινοτόμες υπηρεσίες που πολλοί από εμάς δεν είχαμε φανταστεί) ...και εκπαιδεύουν τους φοιτητές» A2.

«Είναι το Α και το Ω της βιβλιοθήκης... έχουν καλή εκπαίδευση, έχουν μοναδική γνώση σε τομείς που πολλοί από εμάς δε γνωρίζουμε τίποτα, ... (αλλά αναγνωρίζει ότι) οι βιβλιοθηκονόμοι εργάζονται κάτω από συνθήκες πίεσης διότι έχουν πολλές ευθύνες... δυστυχώς είναι άδικο που πολλοί συνάδελφοι δεν αναγνωρίζουν τους βιβλιοθηκονόμους και τη δουλειά τους, ίσως διότι δεν την καταλαβαίνουν» CS1.

«Οι βιβλιοθηκονόμοι καλύπτουν περισσότερο από το 90% των αναγκών της ακαδημαϊκής κοινότητας... “χωρίς τους βιβλιοθηκονόμους οι ακαδημαϊκοί είναι αυτοκίνητα χωρίς μηχανή, ... (εκφράζει την αγωνία του ότι) πολλοί βιβλιοθηκονόμοι δε γνωρίζουν και αντιλαμβάνονται ότι αρκετοί ακαδημαϊκοί στηρίζονται στους βιβλιοθηκονόμους και θεωρούν σημαντική τη δουλειά που κάνουν... υπάρχουν κάποιοι που εκφράζουν αρνητικές απόψεις για το ρόλο τους αλλά οι περισσότεροι τους θεωρούμε σαν τη μηχανή και το αυτοκίνητο μαζί που κινούν το ίδρυμα μας» CS2.

Η επίδραση των Ηλεκτρονικών Πηγών Πληροφόρησης και της Νέας Τεχνολογίας στους Βιβλιοθηκονόμους

Όλοι οι συμμετέχοντες στην έρευνα αναγνώρισαν ότι οι εξελίξεις στις νέες τεχνολογίες και η εφαρμογή τους στο περιβάλλον μιας βιβλιοθήκης βοήθησαν τους βιβλιοθηκονόμους στο να αλλάξουν το ρόλο τους, να πάρουν πρωτοβουλίες, να υψώσουν φωνή και να αναπτύξουν απόψεις και ιδέες, να κτίσουν νέες καριέρες, να

ενδυναμώνουν το προφίλ τους και να αλλάξουν τις αρνητικές συμπεριφορές των οποίων ήταν αποδέκτες για πολλά χρόνια.

«Η τεχνολογία και οι ηλεκτρονικές πηγές καθιέρωσαν τους βιβλιοθηκονόμους ως επιστήμονες της πληροφόρησης... ένα ρόλο που για χρόνια η ακαδημαϊκή κοινότητα πίστευε ότι ανήκει στους πληροφορικούς... οι βιβλιοθηκονόμοι κατάφεραν να το αλλάξουν αυτό, τις απόψεις μας... τα πιστεύω μας... (ακόμα και σήμερα πιστεύω ότι υπάρχουν πολλοί στο επάγγελμά σας που δεν έχουν γενικές γνώσεις), δεν έχουν δεξιότητες, δεν έχουν ολοκληρωμένη εκπαίδευση... αλλά η τεχνολογία σας έδωσε τη δυνατότητα να αλλάξετε πολλά και να αποδείξετε ότι έχετε ικανότητες, ταλέντο, (πέισμα για να πετύχετε, διάρκεια κάτι που δεν πίστευα ότι θα είχατε πριν μερικά χρόνια, και πίστη σε αρχές γύρω από την εκπαίδευση που αρκετοί στον εκπαιδευτικό χώρο έχουν ξεχάσει. Πάνω απ' όλα, όμως, ακόμα έχετε τους φοιτητές και την εκπαιδευτική διαδικασία ως πρώτη προτεραιότητα –κάτι που ξεχνάμε εμείς- ...αλλά μειονεκτείτε στην έρευνα, στις διοικητικές δεξιότητες, στις δημόσιες σχέσεις και στην προβολή του έργου σας)» Α8.

Κάποιοι πιστεύουν ότι οι βιβλιοθηκονόμοι έχουν μπροστά τους μεγάλες προκλήσεις όπως να «διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στην εκπαίδευση», «να παίξουν καθοριστικό ρόλο στην εκπαιδευτική διαδικασία», «να διεκδικήσουν μερίδιο από την ερευνητική πίτα του ιδρύματος» και να «καθιερωθούν ως διαχειριστές γνώσης σε μια εποχή όπου η γνώση είναι δύναμη». Επίσης πιστεύουν ότι οι αρνητικοί χαρακτηρισμοί «αποθηκάριοι», «διαχειριστές σκόνης», «υπάλληλοι χωρίς εξειδίκευση», «με περιορισμένα προσόντα» και «όραμα», κ.λπ., παρότι ακόμα υπάρχουν σε ένα μικρό ποσοστό μεταξύ της ακαδημαϊκής κοινότητας, οι νέες τεχνολογίες και η ανάπτυξη νέων υπηρεσιών αλλάζουν δραστικά αυτές τις απόψεις προς το καλύτερο.

Συμπεράσματα

Η παρούσα έρευνα μελέτησε επίσης μια σειρά από θέματα που δεν μπορούν να παρουσιαστούν σε αυτό το σύντομο άρθρο, όπως τις απόψεις της ακαδημαϊκής κοινότητας σχετικά με την επίδραση των ηλεκτρονικών Πηγών Πληροφόρησης και της Νέας Τεχνολογίας στις Βιβλιοθήκες και τις απόψεις τους για το μέλλον των Βιβλιοθηκονόμων και των βιβλιοθηκών.

Στη σύντομη αυτή παρουσίαση των αποτελεσμάτων της μελέτης μας δίνεται συνολικά μια εικόνα, του πως οι ακαδημαϊκή κοινότητα αντιλαμβάνεται το ρόλο της βιβλιοθήκης και του βιβλιοθηκονόμου. Παρότι εκφραστήκαν, αρκετές φορές, αρνητικές σκέψεις και γνώμες για τις βιβλιοθήκες και τους βιβλιοθηκονόμους, σε γενικές γραμμές οι περισσότεροι έχουν θετική άποψη για τη βιβλιοθήκη του ιδρύματός τους και για τους εργαζόμενους σε αυτή. Όλοι αναγνωρίζουν ότι τα στερεότυπα και τα κατάλοιπα παλιότερων χρόνων αρχίζουν να εγκαταλείπονται και προσπαθούν να ανοίξουν διαύλους επικοινωνίας με τη βιβλιοθήκη και να ενισχύσουν τη συνεργασία τους με τους βιβλιοθηκονόμους. Επίσης, κατά γενική ομολογία οι βιβλιοθήκες έχουν αναπτυχθεί και εκσυγχρονιστεί, παρέχουν νέες καινοτόμες υπηρεσίες και προσπαθούν να συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία. Οι βιβλιοθηκονόμοι με τη σειρά τους, με σκληρή δουλειά και σε πείσμα κάποιων εκπαιδευτικών, αλλάζουν το προφίλ τους, αναγνωρίζονται ως επιστήμονες της πληροφόρησης και διεκδικούν τη θέση που τους αρμόζει στο ίδρυμα τους. Επίσης σε αρκετές περιπτώσεις συμμετέχουν ισότιμα στα όργανα του ιδρύματος, στην εκπαιδευτική διαδικασία και προσφέρουν τα μέγιστα στην έρευνα.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα σχόλια, οι σκέψεις και οι κρίσεις των ακαδημαϊκών είναι η βάση πάνω στην οποία θα πρέπει να σκύψουμε για να δούμε τι σκέπτονται για

μας τα μέλη της κοινότητάς μας, τη βιβλιοθήκη και τις υπηρεσίες που έχουμε αναπτύξει με σκοπό να βελτιωθούμε και να μπορέσουμε να πετύχουμε τα βέλτιστα στα ακαδημαϊκά ιδρύματα. Οι θετικές εξελίξεις στο χώρο μας δε σημαίνουν κατ' ανάγκη και αποδοχή από τους φορείς που συνεργαζόμαστε, και αυτό επισημάνθηκε πολλές φορές από τους ακαδημαϊκούς, αλλά σημαίνει εγρήγορση και συνεχή προσπάθεια από την πλευρά μας.

Βιβλιογραφία

1. ATLAS.ti stands for "Archiv fuer Technik, Lebenswelt und Alltagsprache". Translated: archive for "technology, the life world and everyday language". The extension "ti" stands for text interpretation.
2. Atlas.ti [2007]. Available at: <http://www.atlasti.de/index.html>, [last visited 11/06/07].
3. Busha, Charles H. and Harter, Stephen P. [1980]. *Research methods in librarianship: techniques and interpretation*. New York: Academic Press.
4. Gorman, G.E. and Clayton, Peter [1997]. *Qualitative research for the information professional: a practical handbook*. London: Library Association.
5. Glazier, Jack D. and Powell, Ronald R. [1992]. *Qualitative research in information management*. Englewood: Libraries Unlimited.
6. Kirk, Jerome and Miller, Marc L. [1986]. *Reliability and validity in qualitative research*. Newbury Park: Sage.
7. Losee, Robert M. Jr. and Worley, Karen A. [1993]. *Research and evaluation for information professionals*. San Diego: Academic Press.
8. Muhr, Thomas [1997]. *Atlas.ti: the knowledge workbench, visual qualitative data analysis management model building. Short user's manual*. Berlin: Scientific Software Development.
9. Patton, Michael Quinn [1990]. *Qualitative evaluation and research methods*. 2nd ed. London: Sage.
10. Powell, Ronald R. [1997]. *Basic research methods for librarians*. 3rd ed. Greenwich: Ablex.